

Csillagfedések

Súroló fedések 2002-ben

Az év során három megfigyelésről érkezett beszámoló. Május 15-én este Tuboly Vince egyedül észlelte a ZC 954 jelű 6 magnitúdós csillag fedéseit 7 cm-es távcsövével stopperrel. Összesen 4 eltűnést és előbukkanást mért meg.

Október 4-én hajnalban Asztalos Tibor és Szabó Gyula a 8 magnitúdós SAO 99313 súrolását próbálta megfigyelni Szeged közelében. Sajnos a Nap már csak 6 fokkal volt a horizont alatt és a halvány csillag napkelté előtt 26 perccel már nem látszott, pedig az előrejelzett időpont előtt 8–10 perccel a 20 cm-es Newton még megmutatta.

Az ϵ Geminorum fedése szeptember 29-én

A rendkívül izgalmas Freia-fedést követően két héten belül ismét lázasan készülődtek az okkultációk szerelmesei. Az év legfényesebb súroló fedésének napján ragyogó tiszta idő köszöntött ránk, így nem volt csoda, hogy az ország több pontjáról kezdtek gyülekezni a megfigyelők a zalai helyszínen.

Az ϵ Gem-fedés Zana Péter felvételein 23:13:09-kor (balra) és 23:45:55-kor (jobbra).
127/1140-es refraktor, Canon G1 digitális fényképezőgép

Aznap délelőtt Kőszegen napórás konferencia zajlott; az észlelést szervező Tuboly Vince és Horváth Tibor délután érkezett haza Hegyhátsárra. Sajnos a konferencia résztvevői közül csak Fritz Zoltán (Szombathely) döntött az esti megfigyelés mellett. Délután befutott a soproni csapat: Dubek László, Hoffer Péter, Kiss Gyula, Petyus

András, Szabó Sándor és Szalai Tamás, majd este megjött Kocsis Antal (Balatonkenese), Ladányi Tamás (Veszprém) és Németh Csaba (Pápa). Este 10-kor érkezett vonattal Szegedről Asztalos Tibor „háti távcsövével”.

A kora este a kipakolással, a helyszín szemrevételezésével és a megfigyelőpontok GPS-es kijelölésével telt. Az előrejelzett profil alapján Tuboly Vince meghatározta a megfigyelőpontokat a Hegyhátsáltól délre fekvő 300 lelkes Ozmánbük fútcáján. A megfigyelőpontok néhol néhány száz, néhol 5-800 méterre helyezkedtek el egymástól annak érdekében, hogy a legérdekesebb profilt kapjunk meg. A pontokat olyan jól sikerült kiválasztani, hogy a két legészakabbi videós megfigyelő mindössze néhány tizedmásodperces fedést észlelt, azaz tényleg a sűrülő fedés határán voltak. Összesen 9 megfigyelőpontot jelöltek ki 13 megfigyelővel. A 9 pontból négy helyen CCD videós megfigyelés volt, a többi észlelő vizuálisan követte nyomon az eseményeket.

Miután mindenki megismerte a számára kijelölt pozíciót, a helyi presszóban vártuk a Hold felkeltét, és vele együtt az esemény kezdetét. A fedés kezdete előtt egy órával mindenki elindult, hogy elfoglalja a felállítási helyét, majd megkezdtuk a távcsövek elükészítését a nagy eseményre. Mivel a Hold mindössze 14 fok magasan járt, a nyugodtság nagyon rossz volt, bár kárpótolt a 3 magnitúdós csillag és a 10 fokos CA szög a sötét oldalon. A fedés előtt mintegy 20 perccel már mindenki „klélesztett” távcsövekkel és kamerákkal várta az esemény bekövetkezését. A csillag a fényes oldal felől közelített, először úgy tűnt, hogy elhalad a Hold mellett, majd rátapadt hamuszürke fényvel megvilágított peremre és néhány percig nem történt semmi. Mindenki feszülten figyelt és szemével okulárra vagy a képernyőre tapadt.

Az előrejelzett időponttól mindössze néhány másodperc eltéréssel elkezdődött a káprázatos égi színfelvétel! A csillag bukdácsolva többször ellúnt, majd előbukkant, néhol hirtelen, néhol fokozatosan. Sajnos a jelenség csak néhány percig tartott, de a 9 megfigyelőhelyen 46 kontaktust sikerült megmérni. A résztvevők tapasztalatát mutatja, hogy minden megfigyelőpontra sikeres mérést végeztek.

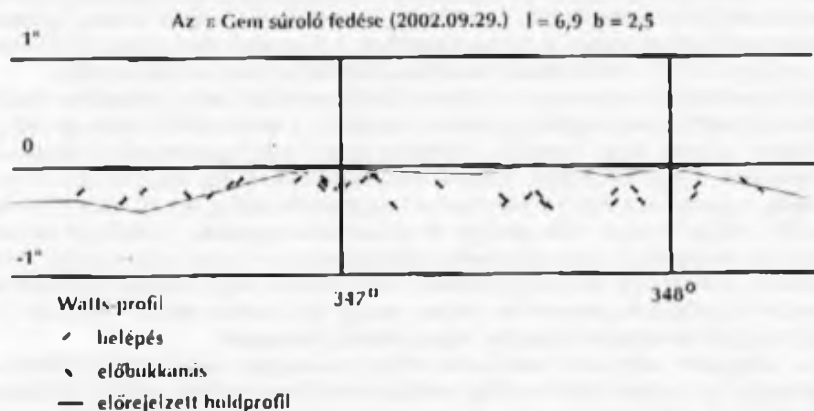
A legészakibb ponton Kiss Gyula áll videós felszerelésével, aki a megfigyelés alatt a képernyőt figyelve a hullámzó csillagkép miatt nem látott fedést. Ott-hon a 15 percnyi anyagot átnézve, a kritikus időszakot képkockáknaként lépelve két eltűnést talált, amikor a csillag legalább 4 képkockányi időtartamra eltűnt. Mindkét fedés 0,15 másodperc körüli, de jól egyezik a többiek adataival. Tőle délre állva Fritz Zoltán is videóra vette az eseményt, az ő felvételét a jelenség után meg is tekintettük. Nagy élmény volt látni a csupán egy pillanatra, de határozottan eltűnő csillagot. Mindketten a holdprofilból legkiemelkedőbb hegyesücsöket csípték el. Gratulálunk Tuboly Vincének az észlelők elhelyezéséért!

A harmadik ponton Szabó Sándor észlelt vizuálisan, a technikai problémák ellenére itt már könnyen mérhető volt az 1,0 és a 4,2 másodperces fedés. Ez azért érdekes különösen, mert a második ponttól – ahol csak 0,1 s-os eltűnés volt – csupán 150 méterrel „beljebb” állt. A következő megfigyelőpontra, Hurvák Tibor videofelvételén két

Az ozmánbuki észlelők egyik csoportja

hegycsúcs okozta 8, illetve 7,5 másodperces fedés látszik. Tuboly Vince 50 méterrel délebbre viszont már 4 eltűnést látott, rendre 27, 3, 3, 2 másodperces időtartamokkal. Petyus András és Dübek László jóval délebbi megfigyelőhelyén 4 fedést, Asztalos Tibor magnófelvételen viszont 5 be- és kilépést rögzített. A déli határvonalon Hoffer Péter és Szalai Tamás 2 fedést rögzített egy kis 8 cm-es refraktorral. Kocsis Antal, Ladányi Tamás és Németh Csaba megfigyelőhelye a falu másik határában volt, a legdélebbi hűrt figyelték meg, mégis 3 fedést láttak 5, 2 illetve 36 másodperces időtartammal.

A kapott profil jól egyezik az előrejelzettel, de annál pontosabb adatokat szolgáltat a hegycsúcsokat illetően.

Jó volt ezen az estén okkultációnak lenni, hiszen régen látott barátokkal találkozunk, és az élmény megerősített minket abban, hogy egy észak-dunántúli súroló fedésre máskor is érdemes összejúlni, hiszen majd' egy tucatnyi megfigyelőhellyel értékes holdprofil nyerhetünk. Köszönöm a résztvevőknek a pontos adatokat és Fritz Zoltánnak az esemény összelogalóját.

Az ország más részein is látszott a fedés, a határvonaltól távolabb észlelők teljes okkultációt láthattak. Szüllősi Attila és Presits Péter Kecskemérről a teljes fedést figyelte. A fényes csillag belépése a világos oldalon is jól látszott, a kilépés pedig káprázatos látványt nyújtott. Kaposvári Zoltán megfigyelését is befolyásolta a folyton hullámzó légkör:

„A belépés előtti utolsó percig szinte alig vánszorgott a csillag a Hold pereme felé, ám az utolsó pillanatban rávetette magát. Pár másodpercig riadt egy peremen látszó hegy oldalára, majd egy pillanattal később eltűnt. Kissé nehéz volt azonosítani az eltűnés pillanatát, mert a csillag fénye úgy látszott, mintha a holdi hegy egy igen fényes pereme lenne. A kibukkanás megfigyelése jóval könnyebb volt a sötét, de derengő holdfelszín miatt. Ami meglepő volt, hogy a csillag fénye NEM egy pillanat alatt tűnt el, hanem fokozatosan (kb. egytized s-ru hrszámom az időtartamát) jelfényesedett. A távcső egy 6,3/840-es refraktor volt.”

SZABÓ SÁNDOR